

Aan het Algemeen Bestuur
van waterschap Brabantse Delta

Uw schrijven van : -
Uw kenmerk : -
Zaaknummer : 913178
Ons kenmerk : 913267
Behandeld door : de heer drs. M.C.A. Spee
Doorkiesnummer : 06 10249746
Datum : 26 mei 2025
Verzenddatum : 26 mei 2025

Onderwerp: Aanbieding rapport DoeMee onderzoek 2024

Geachte leden van het Algemeen Bestuur,

Onze rekenkamer deed het afgelopen jaar mee aan het DoeMee-onderzoek van de Vereniging van Rekenkamers. Dit is een collectief benchmarkonderzoek naar een thema, in dit geval de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing en hoe waterschappen deze ervaren.

Dit onderzoek leverde een overkoepelend rapport op, met conclusies en aanbevelingen die deels voor ons waterschap relevant zijn en deels voor de Unie van Waterschappen en het Rijk. Voor ons waterschap is er daarnaast een factsheet, met specifieke uitkomsten voor ons waterschap en een benchmark. Deze documenten treft u aan in de bijlagen. De belangrijkste uitkomsten zullen we in deze brief toelichten.

Wat houden de verplichtingen in?

De wettelijke verplichtingen voor het waterschap op het gebied van energiebesparing zijn als volgt:

- **Energiebesparingsplicht:** bedrijven en instellingen die jaarlijks meer dan 50.000 kWh stroom of 25.000 m3 aardgas gebruiken zijn verplicht energiebesparende maatregelen te nemen. Het gaat hierbij specifiek om investeringen die zij binnen vijf jaar kunnen terugverdienen. In wetgeving zijn deze maatregelen benoemd in de zogeheten Erkende Maatregelen Lijst (EML).
- **Informatieplicht energiebesparing:** Bedrijven en instellingen zijn verplicht eens in de vier jaar actief informatie te verstrekken aan hun omgevingsdienst over de energiebesparende maatregelen die zij hebben genomen. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) beheert het digitale loket waarmee bedrijven dit aan hun omgevingsdienst laten weten.
- **Onderzoeksplicht energiebesparing:** Voor bedrijven en instellingen die een verbruik hebben vanaf 10 miljoen kWh of 170.000 m3 is een onderzoeksplicht ingesteld vanaf 1 juli 2023. Deze bedrijven/instellingen hoeven zich voor hun processen niet aan de Erkende Maatregelen Lijst te houden, maar ze moeten wel zelf onderzoeken welke maatregelen, die passend zijn voor hun bedrijf, zich binnen 5 jaar terugverdienen én ze moeten deze maatregelen ook in praktijk brengen.
- **Label C verplichting:** Vanaf 1 juli 2023 geldt de verplichting dat kantoorgebouwen minimaal energielabel C moeten hebben. De verplichting geldt niet voor monumentale panden, gebouwen met een gebruiksoppervlak van minder dan 100 m2, en gebouwen die binnen twee jaar worden gesloopt, getransformeerd of onteigend.

Twaalf waterschappen zijn gevraagd naar hun ervaringen met energiegebruik, energiebesparing en de energiebesparingsplicht. De belangrijkste uitkomsten van dit onderzoek zijn als volgt:

- Tien van de twaalf waterschappen hebben beleid rondom energiebesparing. Het huidige beleid richt zich op ambitieuze doelstellingen, zoals energieneutraliteit in 2025 en klimaatneutraliteit in 2030. De waterschappen ondervinden verschillende uitdagingen bij de uitvoering van hun beleid, zoals beperkte bestuurlijke aandacht, capaciteitsgebrek en netcongestie.
- Ook hebben negen van de twaalf waterschappen beleid voor de inzet van alternatieve energiebronnen. De aanpak om (fossiel) energiegebruik te verminderen verschilt per waterschap. Op hoofdlijnen richten

waterschappen zich enerzijds op het zelf opwekken van energie, door bijvoorbeeld eigen zonne- of windparken te realiseren, anderzijds kopen ze groene stroom in om hun energiegebruik te verduurzamen.

- De waterschappen hebben een hoog energieverbruik vanwege hun rioolwaterzuiveringsinstallaties en gemalen. Er is op dit moment geen daling zichtbaar in het energieverbruik en de CO₂-emissies van waterschappen, ondanks dat bijna alle waterschappen als doel hebben om energieneutraal en klimaatneutraal te zijn in 2030. Het is daarom belangrijk dat waterschappen energie besparen. De energiebesparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing verplichten waterschappen om maatregelen te nemen om energie te besparen en hierover ook te rapporteren via de informatieplicht energiebesparing.
- Alle twaalf bevroegde waterschappen geven aan invulling te hebben gegeven aan de energiebesparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing conform de verplichtingen. Ook hebben de waterschappen waarop dat van toepassing was invulling gegeven aan de onderzoeksplicht. Tien van de twaalf waterschappen geven aan te voldoen aan de wettelijke eisen, waarvan ook een aantal waterschappen aangeeft bovenwettelijk bezig te zijn. Twee waterschappen voldoen nog niet volledig aan de energiebesparingsplicht en moeten nog een aantal energiebesparende maatregelen doorvoeren.
- De meerwaarde van de verplichtingen is volgens een deel van de waterschappen dat inventarisatie in het kader van de informatieplicht energiebesparing heeft geleid tot een verbeterd inzicht in maatregelen die getroffen kunnen worden om energie te besparen. Ook worden de verplichtingen gezien als een basisrandvoorwaarde en middel om bredere doelen op het gebied van duurzaamheid en klimaat te realiseren.
- Desondanks blijkt uit het onderzoek dat de kaders van de verplichtingen onvoldoende aansluiten bij de uitvoeringspraktijk van de waterschappen. De energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing vragen om zeer specifieke maatregelen en aanpassingen met een terugverdientijd (TVT) van minder dan vijf jaar. Deze maatregelen hebben een gering besparingspotentieel dat in het niet valt bij het hoge energieverbruik van bijvoorbeeld een zuiveringsinstallatie. Maatregelen met een TVT van meer dan vijf jaar blijven door de systematiek van de energiebesparingsplicht buiten beschouwing, terwijl dergelijke maatregelen passender zijn voor de werkzaamheden van de waterschappen. Daarbij komt dat de resultaten en effecten afhankelijk zijn van externe factoren, zoals veranderende weersomstandigheden, de geografische ligging van het waterschap en het type objecten dat het waterschap beheert.
- Doordat de kaders onvoldoende aansluiten staan andere onderwerpen met betrekking tot energieneutraliteit hoger op de agenda's bij de besturen van de waterschappen. De waterschapsector heeft specifiekere maatregelen nodig die daadwerkelijk zullen leiden tot energiebesparingen om de meerwaarde in te zien van de verplichtingen. De administratieve lasten van de verplichtingen worden gezien als (onnodig) hoog vanwege de uitgebreide rapportageverplichtingen voor al hun locaties. Ook de beperkte werkbaarheid en toepasbaarheid van de formats van Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en de tijdsdruk waarin waterschappen rapportages moesten inleveren hebben bijgedragen aan hoge administratieve lasten. De waterschappen geven aan dat het werken volgens een multisiteaanpak passender zou zijn, omdat dan per objectcategorie een plan kan worden gemaakt en niet op individueel objectniveau gerapporteerd hoeft te worden. Daarom zouden de waterschappen graag aspecten van het Meerjarenaafspraken energie-efficiëntie (MJA3) convenant opnieuw invoeren. Ook wordt de invoering van een integrale aanpak of collectieve energiebesparingsplicht voor de waterschappen genoemd als mogelijke opties om de verplichtingen beter te laten aansluiten op de uitvoeringspraktijk van de waterschappen.
- De ervaringen van de waterschappen met de label-C verplichting van kantoorgebouwen zijn een stuk positiever. De waterschappen ervaren weinig tot geen administratieve lasten door deze verplichting en de resultaten zijn duidelijk zichtbaar. De meeste kantoorgebouwen hebben het energielabel C of hoger behaald en gebouwen die nog niet voldoen aan de label C verplichting worden meegenomen tijdens geplande onderhoudswerkzaamheden of vallen grotendeels buiten de verplichting vanwege hun uitzonderingspositie.
- Het verschilt per werkgebied van het waterschap met hoeveel omgevingsdiensten een waterschap te maken heeft. Dit heeft invloed op de ervaringen van de waterschappen met het toezicht en de handhaving op de verplichtingen, omdat de aanpak per omgevingsdienst verschilt. Sommige omgevingsdiensten zijn heel controlerend en focussen op kleine details. Hierdoor ervaren sommige waterschappen onvoldoende begrip vanuit de omgevingsdiensten voor de overige maatregelen die ze treffen op het gebied van energiebesparing. Andere waterschappen hebben nog geen ervaringen met toezicht en handhaving door een omgevingsdienst door gebrek aan capaciteit bij de omgevingsdiensten voor het uitvoeren van controles.

Conclusie

Doordat de impact van het invoeren van de verplichte maatregelen op de energiebesparing als minimaal wordt gezien en de administratieve lasten worden ervaren als hoog, concluderen wij dat op dit moment de lasten niet op wegen tegen de baten van de energiebesparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing. De administratieve lasten en kosten die gepaard gaan met de verplichtingen zijn hoog, terwijl het niet duidelijk is wat de meerwaarde is van de verplichtingen en de kaders niet voldoende aansluiten bij de

uitvoeringspraktijk van de waterschappen. Ook in het landelijke DoeMee-onderzoek 2024 naar het toezicht en de handhaving op deze verplichtingen door gemeenten en omgevingsdiensten werd geconstateerd dat de resultaten die bereikt worden met de verplichtingen onduidelijk is, doordat het zicht op het besparingspotentieel slecht is. Daardoor zal verantwoording van de ingezette middelen moeilijk zijn. Toch is het vanwege het hoge energieverbruik van de waterschappen, zeer belangrijk om als waterschappen energie te besparen. Door de kaders van de verplichtingen beter te laten aansluiten op de uitvoeringspraktijk van de waterschappen kan de meerwaarde van de energiebesparingsplicht en informatieplicht vergroot worden.

Algemene Aanbevelingen

Uit dit onderzoek kwamen enkele overkoepelende aanbevelingen naar voren. Een deel hiervan is voor ons eigen waterschap relevant, een deel is voor de Unie van Waterschappen en het ministerie relevant. De Vereniging van Rekenkamers pakt de aanbevelingen op die niet aan ons waterschap gericht zijn.

- Ga als vereniging van rekenkamers in gesprek met de Unie van Waterschappen en Rijksdienst van Ondernemend Nederland (RVO) en het Rijk over mogelijke verbeterpunten om de kaders van de verplichtingen beter te laten aansluiten op de uitvoeringspraktijk van de waterschappen. Denk hierbij aan afspraken over rapportage met betrekking tot activiteit gebonden maatregelen, aanpassingen/aanvullingen op de Erkende Maatregelenlijst of een specifieke aanpak voor de waterschappen, zoals de multisiteaanpak of integrale aanpak.
- Dring er bij RVO en het Rijk ook op aan om de administratieve lasten te verlagen. Denk hierbij aan het verbeteren van de toepasbaarheid en werkbaarheid van de RVO formats en de waterschappen meer tijd geven om aan de rapportageverplichtingen te voldoen. Ook kan de mogelijkheid onderzocht worden om het moment waarop bedrijven en instellingen moeten voldoen aan de informatieplicht energiebesparing te verspreiden over de tijd. Op dit moment moeten alle bedrijven en instellingen op hetzelfde moment voldoen aan de informatieplicht energiebesparing, waardoor ook de capaciteit bij de omgevingsdiensten beperkt is om de rapportages te verwerken.
- Vraag als algemeen bestuur aan het dagelijks bestuur om in gesprek te gaan met andere waterschappen om kennis uit te wisselen en van elkaar te leren. Stel op basis daarvan een lijst met winstkansen op om energie te besparen. Door inzicht te krijgen in het grote energieverbruik en winstkansen in kaart te brengen kunnen waterschappen energie besparen en daarmee voldoen aan de doelstelling om energieneutraal en klimaatneutraal te zijn in 2030.
- Onderzoek als dagelijks bestuur ook mogelijkheden om energiebesparende maatregelen, eventueel als waterschappen gezamenlijk, te treffen in combinatie met groot onderhoud of vervanging van onderdelen. Bij alle waterschappen ligt de komende tijd een grote opgave om rioolwaterzuiveringen te vervangen. Dit biedt kansen om daarbij ook energiebesparende maatregelen te treffen.

Waterschap Brabantse Delta

Naast de overkoepelende aanbevelingen zijn er nog conclusies (zoals ook opgenomen in de benchmark en de factsheet) voor het waterschap zelf.

Positief is dat het waterschap zowel beleid heeft op het gebied van energiebesparing en op het gebied van de inzet van alternatieve energiebronnen. En wordt er ook samen gewerkt op het gebied van energiebesparing en inzet van alternatieve energiebronnen samen met andere waterschappen en gemeenten.

Net zoals de andere waterschappen kent het waterschap een hoog energiegebruik met name voor het zuiveringsbeheer. Waarbij opvalt dat het verbruik bij Eigen mobiliteit, transport & Onderhoud toenemend is, (groten)deels verklaarbaar door elektrificering van het wagenpark. Waarbij positief is dat dat groene stroom wordt gebruikt dus het CO2 verbruik op 0 gezet kan worden.

Ten aanzien van de energiebesparingsplicht is aangegeven dat het waterschap bij elk project gebruik maakt van een soort bibliotheek, waarin bijvoorbeeld wordt aangegeven welke pomp het meest energiezuinig is. Uit de beantwoording van de vragen is te zien dat er bij de andere waterschappen ook op andere manier invulling wordt gegeven. Hier is wellicht informatie-uitwisseling/samenwerking of site met best practices een idee om met de unie vorm te geven.

De grote gemene deler zoals bij de algemene conclusies al benoemd is dat de administratieve lasten als hoog worden ervaren en voor verbetering vatbaar zijn. Wellicht dat een eenduidigere samenwerking met de omgevingsdiensten en/of RVO kunnen bijdragen aan een eenduidigere en duidelijkere aanpak. Zie ook de derde en vierde algemene aanbeveling.

Overall valt te stellen dat het waterschap voldoet aan haar (wettelijke) verplichtingen, gezien de nationale en mondiale ontwikkelingen blijft energiegebruik en -besparing een belangrijk topic voor nu en in de toekomst.

Met vriendelijke groet,

Namens de rekenkamer van Waterschap Brabantse Delta,

Jeroen Vinckers,
voorzitter

Bijlagen:

- Overkoepelend rapport;
- Factsheet Waterschap Brabantse Delta;
- Benchmark Waterschappen.